

Дмитро Гордієнко

**“СЛУЖІННЯ МИСТЕЦТВУ – ЦЕ СЛУЖІННЯ
ДОБРУ, БЛАГУ, ВИЩІЙ КРАСІ”
(Вітальний адрес Єгора Редіна Іллі Слатіну)**

Ілля Ілліч Слатін належить до числа на сьогодні майже забутих, але в другій половині XIX – початку XX ст. однієї з найпомітніших постатей мистецького життя Російської імперії. Саме з його діяльністю на посаді голови Харківського відділення Російського музичного товариства, яке він очолював у 1871 р., дослідники пов’язують активізацію музичного життя міста¹. Тоді ж І. Слатін організував при відділенні музичні класи, які у 1883 р. були перетворені у Музичне училище, відповідно, на базі якого, 1917 р. Слатін заснував у Харкові консерваторію. Тому, як наголошує В. Кравець, саме І. Слатіну “Харків зобов’язаний майже всім, що стосується формування й розвитку музичного мистецтва” в місті². “Не було, мабуть, жодної важливої музичної дати, яка б не знайшла гідного відгуку в житті училища”, керованого І. Слатіним³. Видатний музикант мав міжнародний авторитет. Наприклад, він входив до складу журі Першого міжнародного конкурсу піаністів і композиторів, що проходив 1890 р. у Санкт-Петербурзі⁴.

Щодо своєї діяльності І. Слатін писав у автобіографії: “...Засноване мною... Музичне товариство для розвитку смаку й любові до серйозної музики і розуміння її, і при цьому тоді ж відкриті музичні класи для громадської музичної освіти народу, з часом перетворені спершу в музичне училище, а згодом у консерваторію, що і нині ще існує⁵, – дали можливість масі народу без різниці звання, стану, національності, статі та віку

---

¹ *Щербінін Ю.Л.* Біля джерел музичної культури Харкова // Харківські асамблеї. Міжнародний музичний фестиваль 1992 р. “Барокко та XX століття”. Збірка матеріалів / Упорядник Г.І. Ганзбург. Харків, 1992; *Щербинин Ю.Л.* Харьков // Музыкальная энциклопедия / Ред. Ю.В. Келдыш. Т. 5: Симон–Хейлер. М., 1981, стлб. 1032.

² *Кравець В.Ф.* До 150-річчя Іллі Слатіна // Харківські асамблеї-1995. Міжнародний музичний фестиваль “Роберт Шуман і мистецька молодь”: Збірка матеріалів / Упорядник Г.І. Ганзбург. Харків, 1995, с. 28.

³ Там само, с. 33.

⁴ *Кононова О.В.* Спадкоємність поколінь: кафедра спеціального фортепіано // Харківський державний університет мистецтв імені І.П. Котляревського. Pro Domo Mea: Нариси. До 90-річчя з дня заснування Харківського державного університету мистецтв імені І.П. Котляревського / Ред. Т.Б. Веркіна, Г.А. Абаджян, Г.Я. Ботунова та ін. Харків, 2007, с. 22.

⁵ Автобіографія датується 1922 р.

отримувати на серйозних первнях правильну всебічну музичну освіту, виплодом чого було нескінченне число викладачів...”⁶

Відповідно, перші публікації, присвячені І. Слатіну, з’явилися ще за життя музиканта⁷. Однак з приходом радянської влади про нього на довго “забули”. Лише після Другої світової війни почали з’являтися нові наукові розвідки життя й творчості відомого музиканта. Так, у контексті розвитку музичної культури Харкова згадує постать І. Слатіна Ю. Щербінін⁸. Невеликий нарис про життя і творчість музиканта подано в нарисі ювілейного видання Харківського державного університету мистецтв імені І.П. Котляревського⁹. Однак, чи не єдиним монографічним дослідженням на сьогодні про І. Слатіна є нарис Валерії Кравець¹⁰. Проте інформативно ці публікації майже не виходять за рамки енциклопедичної статті І. Ямпольського¹¹.

Ілля Ілліч Слатін народився 7 (19)¹² липня 1845 р.¹³ в місті Белгород. Початкову музичну освіту здобув у матері, яка грала на фортепіано і співала українські пісні. Натомість, професійну музичну освіту почав здобувати у харківському приватному пансіонаті Сливницького, згодом – у Санкт-Петербурзькій консерваторії (1863–1868 рр.) по класу О. Дрейштокта, зустріч з яким ще в Харкові стала знаковою в житті музиканта¹⁴. По закінченні консерваторії протягом двох років Слатін продовжував освіту в Берліні, Відні, Празі та інших європейських містах. 9 березня 1871 р. у Дрездені І. Слатін дав перший концерт за кордоном з винятково російським репертуаром¹⁵. Подальше життя музиканта буде пов’язано з Харковом, однак і тоді Слатін віддаватиме перевагу творам російських композиторів: Глінки, Чайковського, Даргомижського та інших.

Про складності, з якими зіштовхнувся Слатін у Харкові, яскраво промовляє послана ним телеграма до Російського музичного товариства: “Школа гине. Чи можна позичити у Петербурзького відділення 300 рублів

⁶ Цит. за: *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 29.

⁷ *Букинник И. И.И.* Слатин // Русская музыкальная газета, 1896, № 3.

⁸ *Щербінін Ю.Л.* Біля джерел музичної культури Харкова...; *Щербінін Ю.Л.* Харьков..., стлб. 1032.

⁹ *Кононова О.В.* Вказ. праця, с. 21–22.

¹⁰ *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 28–36.

¹¹ *Ямпольский И.* Слатин Илья Ильич // Музыкальная энциклопедия / Ред. Ю.В. Келдыш. Т. 5: Симон–Хейлер. М., 1981. стлб. 80–81.

¹² Там само, стлб. 80.

¹³ За даними В. Кравець Слатін народився 8 липня: *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 29.

¹⁴ *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 30; *Кононова О.В.* Вказ. праця, с. 21.

¹⁵ *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 30.

на два роки...”¹⁶, що, на жаль, є дуже суголосним сучасному стану української освіти і культури.

І. Слатін запровадив концерти та іспити учнів музичного училища, відкриті для широкої публіки, а також він запрошував до Харкова з концертами відомих співаків і музикантів. Так, на запрошення Слатіна 29 березня 1880 р. дав благодійний концерт на користь музичних класів Антон Рубінштейн, а 14 вересня 1893 р. в Харкові відбувся симфонічний концерт за диригуванням самого П. Чайковського¹⁷. Таким чином, як відмічає В. Кравець, “Слатін утілював у собі й чудовий талант музиканта, і великі організаторські здібності”¹⁸, що, очевидно, й дало йому можливість розгорнути таку плідну діяльність у провінційному на той час місті.

Помер І. Слатін 13 квітня 1931 р. Ця подія залишилась зовсім непоміченою в культурному житті Харкова. Лише в Югославії, де проживали на той час його сини, Белградська газета “Політика” відгукнулася некрологом на смерть видатного музиканта. Між іншим у некролозі було відмічено і те, що саме завдяки Слатіну Харків став головним центром всього музичного життя півдня Російської імперії¹⁹.

Вітальний адрес Єгора Редіна поданий від імені Харківського історико-філологічного товариства стосується тридцятилітнього ювілею творчої діяльності Іллі Слатіна, що відбувся 1901 р. Окрім суто вітальних слів він доповнює творчу біографію музиканта, вказуючи на організацію ним музичних відділень на публічних лекціях, що читались від імені педагогічного відділу Історико-філологічного товариства. В літературі відсутня інформація про якісь заходи з приводу творчого ювілею Слатіна. З адреса Є. Редіна однозначно не можна сказати, що вони були, однак, враховуючи офіційний характер вітання, можна припустити, що так. З іншого боку, адрес дає певне уявлення про погляди Є. Редіна на роль і місце мистецтва в суспільстві: “служіння мистецтву – це служіння добру, благу, вищій красі”!

Щодо особистих контактів Редіна і Слатіна, на разі можна дати радше негативну відповідь, ніж позитивну. Адрес є офіційним, особистих листів не збереглося. Проте, можливо, подальші архівні пошуки, зможуть дати більш аргументовану відповідь на це питання.

Текст джерела подається за сучасним російським правописом.

¹⁶ Цит. за: *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 31.

¹⁷ *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 31, 32–33.

¹⁸ Там само, с. 31.

¹⁹ За: *Кравець В.Ф.* Вказ. праця, с. 36.

1. *Є. Редін – І. Слатіну, Харків – Харків, 9 березня 1901 р.*²⁰

Глубокоуважаемый Илья Ильич!

Служение искусству – это служение добру, благу, высшей красоте.

Тридцать лет Вы служите искусству, способствуя развитию и распространению музыкального образования в нашем крае, развитию в обществе художественно-музыкального вкуса, доставляя при посредстве руководимых Вами симфонических концертов – богатейший материал в высокохудожественных, эстетических наслаждений.

Чем общество стоит выше в восприятии этих наслаждений, тем оно выше в восприятии вообще всего прекрасного, чистого, а в этом залог развития нашей родины.

Как горячо любящего искусство, с любовью к нему и неустанно работающего для него, для его развития, распространения – на благо родного края – сердечно поздравляю Вас, глубокоуважаемый Илья Ильич, в день истечения тридцатилетия Вашей благотворной, заслуживающей признательности, благодарности – деятельности.

Сердечно поздравляю Вас, желаю Вам здоровья и сил на многие и многие годы для Вашей высокополезной деятельности, не могу не выразить искренней и глубокой благодарности за то художественное наслаждение, которое я получал всегда, присутствуя на концертах, руководимых Вами, и за то Ваше содействие и помощь, которые Вы оказывали Историко-филологическому обществу – в устройстве музыкальных отделений на некоторых публичных лекциях, которые читались от имени Педагогического отдела общества.

Глубокоуважающий Вас и признательный

Е. Редін,

приват-доцент Университета по кафедре
теории и истории искусств, секретарь
Историко-филологического общества

ІР НБУВ, ф. 138, од. зб. 41, арк. 38–39зв., автограф.

---

²⁰ Вітальний адрес виконаний на бланку історико-філологічного товариства. У лівому верхньому куті – штамп: “Историко-филологическое общество при императорском Харьковском университете 9 марта 1901 г.”